

روزشمار جمهوری اسلامی ایران

(جلد اول)

۱۳۵۸/۴/۳۱ - ۱۳۵۷/۱۱/۲۲

www.ketab.ir

سرشناسه:	طیعی، منصور، ۱۳۴۶
عنوان و نام پدیدآور:	روزشمار جمهوری اسلامی ایران / تدوین: منصور طیعی
مشخصات نشر:	تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری:	مرکز اسناد انقلاب اسلامی: ۷۵۸. مرجع ۱۹.
شابک:	دوره ۵-۵۱۰-۴۱۹-۹۶۴-۹۷۸/۰۰۰۹۷۸-۱۹۰/۰۰۰ ریل ج. ۱: ۹-۵۰۹-۴۱۹-۹۶۴-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی:	فیبا .
مدرجات:	ج. ۱/۲۲/۱۱-۱۳۵۷/۱۳۵۸/۴/۳۱
موضوع:	ایران - تاریخ - جمهوری اسلامی، ۱۳۵۸ - سالشمار.
موضوع:	ایران - تاریخ - انقلاب اسلامی، ۱۳۵۷ - سالشمار.
شناسه افزوده:	مرکز اسناد انقلاب اسلامی
رده‌بندی کنگره:	DSR ۱۵۸۴/ط۲۳۹ ۱۳۹۰
رده‌بندی دیویی:	۹۵۵/۰۸۴۰۲
شماره کتابشناسی ملی:	۲۳۱۷۰۵۹

انقشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی

عنوان: روزشمار جمهوری اسلامی ایران (جلد اول) (۱۳۵۷/۱۱/۲۲ - ۱۳۵۸/۴/۳۱)

تدوین: دکتر منصور طبعی

نوبت چاپ: اول، تابستان ۱۳۹۰

شمارگان: ۲۰۰۰ قیمت: ۱۹۰۰۰ تومان

حروفچینی و لیتوگرافی: انشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی

چاپ و صحافی: چاپخانه مرکز اسناد انقلاب اسلامی

شابک: ۹-۵۰۹-۴۱۹-۹۶۴-۹۷۸

ISBN 978-964-419-509-9

شابک دوره: ۵-۵۱۰-۴۱۹-۹۶۴-۹۷۸

ISBN 978-964-419-510-5

کلیه حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است.

نشانی: تهران، خیابان شریعتی، نرسیده به میدان قدس، روبروی پمپ بنزین اسدی، پلاک ۱۹۵۴.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی. صندوق پستی ۱۹۳۹۵/۳۸۹۶ تلفن: ۲۲۲۱۱۱۹۴ فکس: ۲۲۲۱۱۱۷۴

www.irdc.ir

مقدمه

انقلاب اسلامی ایران با تمام خصوصیات و ویژگی‌های خاص خود در میان انقلاب‌های جهان سوم نیز گونه جدیدی از انقلاب به شمار می‌رود. انقلابیون در کوران انقلاب نه علیه رژیم حاکم دست به سلاح بردند و نه به اماکن عمومی کم‌ترین آسیبی وارد آوردند و نهایتاً با کم‌ترین خشونت ممکن، با تمسک به آموزه‌های شیعی و به‌کارگیری تاکتیک تظاهرات و اعتصابات فراگیر انقلاب اسلامی را به پیروزی رساندند. اساساً قوه محرکه‌ی انقلاب اسلامی، حضور میلیونی و بدون خشونت مردم در خیابان‌ها، تحت تأثیر ایدئولوژی اسلامی بود. مجموعه عواملی که تا پیش از این در جوامع غربی و شرقی عامل اصلی انقلاب‌ها محسوب می‌شدند، در انقلاب ایران نقش اصلی را نداشتند. به همین دلیل انقلاب اسلامی ایران، برخی از متفکرین و نظریه‌پردازان علوم اجتماعی را در خصوص نظریه‌ها و تئوری‌های انقلاب به تفکر و بازنگری وادار کرد. مثلاً تداً اسکاچپول که آرمان‌ها و عقاید را عوامل ثانویه در تحلیل ریشه‌ها و پیامدهای انقلاب‌ها ارزیابی می‌کرد، مجبور شد تا در تحلیل خود بازنگری کند و بپذیرد که حداقل در انقلاب ایران، آرمان‌ها و به‌طور اخص اسلام انقلابی، باعث تحریک کنشگران انقلابی شد.

البته نقش نیروها و گروه‌های اجتماعی درگیر در انقلاب اسلامی نیز تا حدودی با آنچه تا پیش از این در دیدگاه‌های معطوف به نظریه‌های لیبرالی و مارکسیستی از انقلاب وجود داشت، متفاوت بود.

مهم‌تر از هر چیز تقاضا و خواسته‌های انقلابیون بود که این مسئله نیز وجه تمایز انقلاب ایران با انقلاب‌های مشابه در جهان سوم بود. این وجه تمایز در شعارها، پایگاه‌های اجتماعی و نیروهای اصلی هدایتگر انقلاب نمایان بود. شعار استقلال، آزادی، جمهوری اسلامی که برآیند خواسته‌های انقلابیون بود، نیروهای اجتماعی مدرن و سنتی و طبقات اجتماعی متوسط و پایین را که در ظاهر هیچ سنخیتی با هم نداشتند، علیه ساختار موجود متحد کرد و آنها را با قبول رهبری امام خمینی، پای در راه انقلاب نهادند و با بهره‌گیری از آموزه‌های شیعی و خصوصاً الگوگیری از قیام امام حسین (ع) و الهام از فلسفه‌ی عاشورا، انقلاب اسلامی را به پیروزی رساندند.

اما پس از پیروزی انقلاب، گروه‌های سیاسی گوناگونی که در فاصله تبعید حضرت امام (ره) تا ظهور انقلاب اسلامی، با وجود ایدئولوژی‌های متفاوت، موقتاً خود را با روحانیت و مردم هماهنگ کرده بودند، راهی غیر از خواست مردم را برگزیدند و خواسته‌هایی در تضاد با ماهیت اسلامی انقلاب، مطرح کردند که این مسئله موجب گسست تدریجی آنها از نیروهای اصیل انقلاب اسلامی شد. این قبیل اختلافات در حوزه عقاید را می‌توان در سطحی گسترده، در میان اغلب گروه‌های ظهوریافته‌ی پس از پیروزی انقلاب اسلامی مشاهده کرد. چنان‌که به جز گروه‌های اسلام‌گرا که تحت تأثیر شخصیت امام خمینی و در قالب نهادهای انقلابی، از مشی واحدی یعنی «خط امام» تبعیت می‌کردند، بقیه گروه‌ها که طیفی از گروه‌های ناسیونالیست لیبرال تا مارکسیست - لنینیست را شامل می‌شدند هر یک به طریق خود می‌رفتند و یکدیگر را به بهانه‌های مختلف، متهم می‌کردند.

از سوی دیگر، یکی از معیارهای موفقیت انقلاب‌ها اقتدار و استواری نهادهای ناشی از انقلاب می‌باشد. این موضوع بر حسب آینده‌نگری امام

خمینی در انقلاب اسلامی ایران نیز تحقق یافت. به همین دلیل امام خمینی به عنوان رهبر سیاسی - مذهبی انقلاب، برای سازماندهی به روندهای پس از پیروزی انقلاب، تأسیس نهادهایی سیاسی از این دست را مورد توجه قرار دادند و برای جلوگیری از گسترش هرج و مرج احتمالی، تمهیداتی اندیشیدند. از جمله پیش از پیروزی انقلاب، شورای انقلاب را در ۲۲ دی ۱۳۵۷ تشکیل دادند. امام همچنین بلافاصله پس از پیروزی انقلاب، طی حکمی، مهندس بازرگان را به عنوان نخست وزیر دولت موقت معرفی و از جمله مهم ترین وظیفه های این دولت را ساماندهی روند انقلاب، برگزاری رفراندوم تغییر نظام سیاسی کشور به جمهوری اسلامی تشکیل مجلس مؤسسان برای تصویب قانون اساسی و برگزاری انتخابات مجلس نمایندگان ملت، اعلام نمودند. از این رو، پس از پیروزی انقلاب، برگزاری رفراندوم تعیین نظام سیاسی و رفراندوم قانون اساسی، تصویب قانون اساسی، برگزاری اولین انتخابات ریاست جمهوری و مجلس شورای اسلامی، از اقداماتی بود که در همین راستا انجام شد. علاوه بر این، به تدریج نهادهای انقلابی دیگری از جمله کمیته های انقلاب اسلامی، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، دادگاه های انقلاب، جهاد سازندگی، هیئت های هفت نفره واگذاری زمین، ستاد انقلاب فرهنگی، هیئت های پاک سازی، برای ساماندهی امور مختلف انقلاب اسلامی، تأسیس شدند.

تلاش امام و شورای انقلاب برای سازماندهی امور، که برگرفته از خواسته ها و نیازهای انقلابیون بود، همزمان باعث انسجام و اتحاد بیشتر گروه ها و احزاب مذهبی و در عین حال نارضایتی برخی از گروه ها و احزاب غیرمذهبی شد. خصوصاً این نارضایتی ها در مقاطعی چون قبل از برگزاری رفراندوم نام گذاری ساختار جدید، انتخابات مجلس خبرگان قانون اساسی، مباحث مربوط به تصویب قانون اساسی و انتخابات مجلس شورای اسلامی، جلوه روشن تری پیدا کردند. بدین ترتیب، احزاب و گروه های در خط امام، شامل حزب جمهوری اسلامی، سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی، جامعه ی روحانیت مبارز تهران و انجمن های اسلامی کارگران، ادارات و دانشگاه ها از یک سو و گروه ها و احزاب دیگری چون سازمان مجاهدین خلق، جبهه ملی، نهضت آزادی، حزب جمهوری خلق مسلمان و... در طیف های جداگانه ای قرار گرفتند. البته گروه های دیگری نیز در بین این دو طیف در نوسان بودند.

همین مسئله به تدریج باعث صف بندی و تمایز گروه ها و احزاب سیاسی پس از انقلاب گردید. بخشی از احزاب و گروه ها با گذشت زمان به انقلاب اسلامی و آموزه های آن نزدیک تر و گروهی دیگر، از انقلاب و آموزه های آن دور شدند و همین روند، به معیاری برای تمایز و گسست گروه ها و احزاب، و اتحاد و ائتلاف آنها شد. به همین دلیل، از همان ابتدای شکل گیری دولت موقت، کشمکش ها و تضادها، بروز پیدا کرد و کم و بیش تا اواخر سال ۱۳۶۱ ادامه یافت که این روند در فرایند تکوین گروه بندی های سیاسی پس از انقلاب تأثیر بسزایی داشت.

البته رویدادها و کشمکش های فوق، تابعی از زمینه های دیگری مثل شکل گیری و یا فعال شدن برخی شکاف های دوگانه بودند. از جمله این شکاف ها، چالش میان نیروهای سنتی و مدرن اسلام گرا، و غیراسلامی، فقه پویا و فقه سنتی، انقلابی و غیرانقلابی و قومیت ها و دولت مرکزی بودند که در هر مقطع نقش متفاوتی ایفا می کردند. حوادثی چون رفراندوم تعیین نظام سیاسی و تدوین قانون اساسی، ناآرامی ها در مناطق مرزی همچون گنبد، کردستان، خوزستان و...، بحث جایگاه ولایت فقیه و اقلیت های مذهبی در قانون اساسی، انتخابات مجلس خبرگان قانون اساسی، ترورهای گروه فرقان، مواضع اشخاص و گروه ها به هنگام جلسات مجلس خبرگان قانون اساسی، برگزاری رفراندوم قانون اساسی، انتقادهای گروه های انقلابی از دولت موقت به دلیل انقلابی عمل نکردن و اصطلاحاً پیگیری سیاست های لاک پشتی، انتقاد دولت موقت از نهادهای انقلابی چون کمیته ها و دادگاه های انقلاب به دلیل آنچه تعدد مراکز تصمیم گیری می خواند، تسخیر سفارت آمریکا (لانه جاسوسی)، استعفای دولت موقت، برگزاری انتخابات ریاست جمهوری و صف بندی های موجود در آن، برگزاری اولین دوره ی انتخابات مجلس شورای اسلامی، افشاکاری های دانشجویان پیرو خط امام، وقایع دانشگاه ها و اعلام انقلاب فرهنگی و تعطیلی دانشگاه ها، واقعه ی طبس، روند پاک سازی در ادارات

و سازمان‌های دولتی، کودتای نوژه، اختلافات بنی‌صدر با نهادهای انقلابی و سران حزب جمهوری اسلامی، اختلاف بنی‌صدر و مجلس بر سر انتخاب نخست‌وزیر، اختلاف بنی‌صدر و رجایی بر سر تعیین اعضای کابینه و مباحث مربوط به تعهد و تخصص و در نهایت شدت‌یافتن تحریکات نظامی نیروهای نظامی عراق و برخی گروه‌های ضدانقلابی در نقاط مرزی غرب کشور و موارد دیگر معلول این شکاف‌ها بودند و بر محوریت آنها، ائتلاف‌ها و گسست‌ها شکل می‌گرفتند. ترتیب و روند این حرکت به گونه‌ای بود که به تدریج باعث شفافیت نسبی مواضع و دیدگاه‌های طیف‌های مختلف سیاسی در قبال یکدیگر و انقلاب اسلامی شد.

به همین دلیل تدوین روزشمار جمهوری اسلامی ایران و توجه به حوادث مهم کشور پس از پیروزی انقلاب اسلامی برای فهم ماهیت و تاریخ انقلاب اسلامی دارای اهمیت است. در این میان روزها و ماه‌های اولیه‌ی پیروزی انقلاب اسلامی به دلیل داشتن ویژگی‌های خاص و رخ دادن حوادث مهم و متعدد، یکی از عمده‌ترین نقاط عطف، برای مطالعه‌ی پژوهشگران و علاقه‌مندان به مسائل انقلاب اسلامی محسوب می‌شود. اما منابع موجود، متناسب با حجم وسیع رویدادها، وقایع و حوادث این مقطع نیستند. البته تلاش‌های انجام شده به منظور جبران این کمبود، در قالب انتشار کتب، اسناد، تاریخ شفاهی و خاطرات، بخشی از خلأها را پوشش داده است. با این حال، مطالب روزنامه‌ها و جراید نیز می‌تواند دست کم مکمل مستند آنچه در خاطرات آمده، باشد. به همین دلیل پژوهش و مطالعه‌ی جدی وقایع و تحولات جمهوری اسلامی، مستلزم مطالعه‌ی همزمان اسناد و خاطرات، به همراه روزنامه‌ها است. کارویژه روزشمار در واقع انعکاس و بازنمایاندن موجز و مختصر اخبار و وقایع و مواضع افراد، در چهارچوبی عاری از هرگونه دخالت، حدسیات و با احتمالات است. از این روی در فرایند نگارش روزشمار، هدف، کنار هم چیدن اخبار برای رساندن مطلبی یا موضوعی خاص نیست، بلکه صرفاً ارائه گزارشی از خلاصه و چکیده اخبار و وقایع و روند تحولات یک مقطع تاریخی، بدون دخل و تصرف است.

در روزشمار حاضر نیز تلاش شده تا نگارش اخبار، به همین ترتیب انجام شود. البته در این روزشمار، فقط اخبار مهم و تأثیرگذار سیاسی مورد توجه بوده و به جز موارد ضروری از درج اخبار اقتصادی و اجتماعی صرف‌نظر شده است. مهم‌ترین وقایع و رخدادها، سیاسی، سخنرانی‌ها، مصاحبه‌ها، بیانیه‌ها، یا پیام‌های شخصیت‌های سیاسی و مذهبی تأثیرگذار، اطلاعیه‌ها و بیانیه‌های گروه‌ها و احزاب عمده، نهادها و ارگان‌های انقلابی و اخبار عزل و نصب‌ها و استعفا‌های مهم، از اهم اخبار انتخاب شده‌اند.

یکی از دشواری‌هایی که در راه نگارش روزشمار و تدوین آن وجود دارد، عدم درج تاریخ رویداد یا راه‌ای از اخبار و وقایع در روزنامه‌ها است که با این وجود در این مجموعه تلاش شده با بهره‌گیری از روش‌های مختلف، تاریخ رویداد این دسته از اخبار نیز آورده شود. همچنین از دیگر مسائل مربوط به نگارش روزشمار، تعیین یک الگو و ساختار مشخص نوشتاری برای خلاصه‌نویسی مطالب است که این مسئله هم از ابتدای کار نگارش، بازبینی و ویرایش، مورد توجه بوده و از این جهت حتی‌الامکان تلاش شده تا مطالب در عین اختصار و گویایی، از نظم نوشتاری نیز برخوردار باشند تا مطالعه آن برای علاقه‌مندان و پژوهشگران سهل‌تر باشد.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی در نظر دارد، حوادث مهم جمهوری اسلامی را به عنوان مهم‌ترین پیامد انقلاب اسلامی در قالب مجموعه جدیدی تحت عنوان «روزشمار جمهوری اسلامی ایران» تدوین و منتشر نماید که اثر حاضر اولین جلد آن مجموعه به شمار می‌رود که مقطع زمانی ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ تا پایان تیرماه ۱۳۵۸ را شامل می‌شود. این مقطع ویژگی‌های مهمی دارد چرا که اساساً سال اول هراقلابی یکی از دشوارترین مقاطع به شمار می‌رود. زیرا انقلابیون علاوه بر اینکه باید چشم‌اندازی در راه تحقق آرمان‌ها و اهداف اصلی انقلاب داشته باشند، در عین حال باید از همان دستاوردهای اولیه نیز به خوبی پاسداری کنند که این مقطع در انقلاب اسلامی ایران، کم و بیش با دولت موقت، همزمان شده بود. در واقع مهم‌ترین دغدغه‌های انقلاب اسلامی و اهداف ترسیم‌شده‌ی آن با نخست‌وزیری موقت مهدی بازرگان، تلاقی پیدا کرد. از یک سو انقلابیون

اسلام‌گرا، طرفدار سیاست‌های انقلابی همه‌جانبه و در تمام سطوح بودند و از سوی دیگر دولت بازرگان به اصطلاح از سیاست‌های گام به گام حمایت می‌کرد. در عین حال انتقادهای بازرگان از عملکرد نهادهای انقلابی و انتقادهای متقابل این نهادها از عملکرد دولت بازرگان، فضای سیاسی کشور را در این ماه‌ها تحت تأثیر قرار داده بود و می‌توان دیگر رویدادهای سیاسی در این مقطع را نیز بر همین اساس تحلیل کرد.

امید است این کار جدید مرکز اسناد انقلاب اسلامی نیز همچون آثار دیگر آن مورد استقبال علاقه‌مندان مطالعات انقلاب اسلامی قرار گیرد و خداوند متعال توفیق استمرار آن را به این مرکز عنایت فرماید. در پایان ضمن تشکر از مؤلف محترم، آقای دکتر منصور طمیمی، از تلاش‌های معاون پژوهشی آقای دکتر اکبراشرفی، مدیربخش تدوین آقای رحیم نیکبخت و مدیر و کارشناسان گروه کتب مرجع آقایان خیرالله خیرری اصل، ایمان حسین قزل ایاق، محمود بابایی، روح‌الله سلطانیان، کاظم صفاکیش و نیز همکاران محترم در معاونت انتشارات قدردانی می‌شود.

مرکز اسناد انقلاب اسلامی